

Classroom Teacher Candidates' Opinions Related to Using Drama in Primary School: An Example of Demirci Faculty of Education

Ümmühan ORMANCI*

Fatma ŞAŞMAZ ÖREN**

ABSTRACT. The classroom teacher candidates' views are aimed to be determined for the use of drama in primary education in this study. The study group of this study consists of 58 classroom teacher candidates who are studying at Demirci the Faculty of Education. The research is a qualitative which consists of open-ended questions and semi-structured interview form. Data obtained from the study have been analyzed with the content analysis. According to the findings, teacher candidates have stated that drama classes which they had during university years will contribute to their careers and also drama is a funny lesson. Besides this, teacher candidates think that drama is available in primary classes. They have emphasized that using drama in primary education will provide with contribution for students to gain advantages such as empathy-building, creative and critical thinking, getting self-confidence, socialization, communicating,. Based on these results, it has been proposed that teacher candidates should be introduced drama and by making them applications for its usage, their knowledge and skills should be increased.

Key Words: Drama, teacher candidate, getting review, primary education

---

*MA Scholar. Celal Bayar University, Institute of Science, Manisa,
ummuhan_45@hotmail.com

** Assist. Prof. Dr.Celal Bayar University, Faculty of Education , Demirci/Manisa,
fsasmaz@gmail.com

SUMMARY

Purpose and Significance: Today, scientific information is increasing constantly and very quickly. It is not possible to convey all of this information to students with the same rate. For this purpose, students should be taught ways to access information instead of conveying information to students. Compared to classical learning-teaching approaches to new approaches, the implementation is easier and more convenient. Drama technical applications are also one of the new approaches. The student is in the role of somebody who is active, researcher, thinking creative and critical, social and self-confident by using drama. Due to the fact that subject, event or concepts are converted into a concrete shape with the participation of students, permanent learning is performed. Teachers have important tasks in the use of drama; therefore, classroom teacher candidates' views are aimed to be determined for the use of drama in primary education in this study.

Methods: In this study, in the spring semester of 2008-2009 academic years, 58 classroom candidates who are studying at Demirci the Faculty of Education have been selected as the sample. Participants' views have been taken with the help of open-ended questions. The interview form consisting of 6 questions developed the basis for the expert opinion has been used. Data obtained are interpreted and opinions of teacher candidates on the issue have been put forward. In addition, the samples selected from the 8 semi-structured interviews have been conducted with teacher candidates. Interviews have been recorded with voice recorder. In this context, research is a qualitative study. Study of the views of teacher candidates has been analyzed with content analysis. Content analysis results can be associated with results of the interview findings have been reached.

Results: According to the findings, teacher candidates have stated that drama classes which they had during university years contribute to their careers and also drama is an enjoyable lesson. Teacher candidates are of the opinion that drama can be used in primary education. Some of the drama teachers who take place in the sampling explain that they want to use drama in all courses, while others are planning to use it, especially in the Life Science and Turkish courses. Teacher candidates have explained their reasons about using drama in this course as formalization relation to daily life, having fun and learning at the same time and provide permanence. According to teacher candidates, using drama in primary schools will provide students advantages such as expressing themselves, enhancing psychomotor skills, getting self-confidence, thinking creative and critical, socialization and communicating, empathy-building and using body language. Despite these advantages, some teacher candidates have

emphasized that problems such as classroom management, equipment and material shortages, role sharing, discipline, students' reluctance and timidity may be experienced in the use of drama in primary education. Classroom teacher candidates think that in service teacher and pre-service teacher candidates need to have sufficient training education and should get trained about drama in a university.

Discussion and Conclusions: In this study, it is specified that teacher candidates should be thinking about drama lessons in universities. Because it is necessary for them to see its examples and theoretical part in order to apply drama. However, drama must be included in primary education as it supports learning by doing. Instead of boring classroom environment, it will be more beneficial to study drama in primary education as it creates enjoyable classroom environment. Thanks to work done and drama, it is predicted that students' skills such as empathy-building, creative and critical thinking, socialization and communication. It is specified that students in drama are active throughout the entire process of entrepreneurship, self-confidence and express feeling. In addition, it is specified that their interest and attitudes towards the lesson will increase owing to the fact that it provides students opportunity to meet a new technique. Based on these results, it has been recommended for teacher candidates in universities to be introduced drama and increase their knowledge and skills for its usage and give teachers in-service training courses about drama and its applications.

Dramanın İlköğretimde Kullanılabilirliğine Yönelik Sınıf Öğretmeni Adaylarının Görüşleri: Demirci Eğitim Fakültesi Örneği

Ümmühan ORMANCI* Fatma ŞAŞMAZ ÖREN**

ÖZ. Bu çalışmada sınıf öğretmeni adaylarının, dramanın ilköğretim derslerinde kullanımına yönelik görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışma grubu, Demirci Eğitim Fakültesinde öğrenim görmekte olan 58 sınıf öğretmeni adayından oluşmaktadır. Araştırma, açık uçlu sorulardan oluşan görüşme formu ve yarı yapılandırılmış mülakatların yer aldığı nitel bir çalışmadır. Çalışmadan elde edilen veriler içerik analizi ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, öğretmen adayları üniversitede aldıkları drama dersinin meslek hayatlarına katkıda bulunacağını ve eğlenceli bir ders olduğunu ifade etmişlerdir. Bunun yanında öğretmen adayları dramanın ilköğretim derslerinde kullanılabilir olduğu görüşündedirler. Dramanın ilköğretimde kullanılmasının öğrencilerin empati kurma, yaratıcı ve eleştirel düşünme, özgüven kazanma, sosyalleşme, iletişim kurma gibi kazanımlarını gerçekleştirebilmelerine katkı sağlayacağını ifade etmişlerdir. Bu sonuçlardan yola çıkarak, yüksek öğretimde öğretmen adaylarına uygulamalar yaptırılarak dramanın kullanımına yönelik bilgi ve becerilerinin artırılması önerilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Drama, öğretmen adayı, görüş alma, ilköğretim

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Celal Bayar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Manisa, ummuhan_45@hotmail.com

** Yrd. Doç. Dr. Celal Bayar Üniversitesi, Demirci Eğitim Fakültesi, Demirci/Manisa, fsasmaz@gmail.com

GİRİŞ

Günümüz eğitim-öğretim sisteminde, öğrenme yaklaşımlarıyla birlikte öğretmen ve öğrenci rolleri de değişime uğramıştır. Geleneksel yaklaşımda genellikle öğretmen bilgiyi aktaran, öğrenci ise sunulan bilgiyi olduğu gibi alan konumundayken, yapılandırmacı yaklaşımla birlikte öğretmen kadar öğrencinin de aktif olduğu bir süreç başlamıştır. Öğretmen bilgiyi sunan kişi konumundan, öğrencilerin bilgiye ulaşmasında rehber olan kişi konumuna geçmiştir. Bu durumda öğrenci de bilgiye ulaşan, araştıran, sorular soran, analiz yapan ve sonuçlara ulaşan kişi rollerini yerine getirmektedir.

Öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrendiği ve kendi bilgilerini oluşturduğu çeşitli öğretim materyalleri ve yaklaşımları tanımlanmıştır. Bu yaklaşımların içinde en önemlilerinden biri de yapılandırmacılıktır. Yapılandırmacılıkta bilgi, önceki bilgi ve deneyimlerine dayalı olarak öğrencinin kendisi tarafından inşa edilir (Duartepe ve Ubuz, 2009). Bu yaklaşımda bilgi aktif bir sınıf ortamında öğrenilir. Öğrenciler işbirlikli çalışırlar ve dayanışmanın olduğu bir öğrenme ortamında bulunurlar. Drama yönteminde de yaparak yaşayarak gerçekleşen öğrenmeler etkili ve kalıcı olmaktadır. Bu nedenle, yapılandırmacı yaklaşım içinde drama yöntemine de yer verilmesi faydalı olacaktır.

San (1991: 558), dramayı; “doğaçlama ve rol oynama gibi tiyatro ve drama tekniklerinden yararlanılarak, bir grup çalışması içinde katılımcıların bir yaşantıyı, olayı, fikri, eğitim ünitesini, soyut bir kavramı, davranışı eski bilişsel örüntülerinin yeniden düzenlenmesi yoluyla ve gözlem, deneyim, duyu ve yaşantıların gözden geçirildiği oyunsu süreçlerde anlamlandırılması, canlandırılması” olarak tanımlamaktadır. Freeman, Sullivan ve Fulton (2003) ise, yaratıcı dramayı katılımcılar için oluşturulan faydalı dramatik deneyimler olarak ifade etmektedirler. Drama sayesinde öğrenciler, duygusal olarak kontrol gerektiren yaratıcı görevlerde; işbirlikli çalışma, rol oynama ve rolleri analiz etmelerini sağlayan aktivitelere katılırlar. Anlaşılacağı üzere eğitimde drama yöntemiyle özgürce düşünen, aktif, yaratıcı, üretken bireyler yetiştirmek amaçlanmaktadır. Dramada rollerini gerçekleştiren öğrenciler sosyal etkileşim içerisinde işbirlikli olarak çalışırlar. Dramada sadece öğrenci değil öğretmen de aktiftir. McNaughton (2004)’a göre drama rolleri, öğretmen ve öğrencinin aktif olduğu bir süreçte gerçekleşir. Bu süreç boyunca öğretmen ve öğrenciler dünyayı kendilerine göre algılayarak öğrenirler.

Tüm eğitim kademelerinde ve her yaşta insana uygulanabilecek drama çalışmaları eğitimin sıkıcı kalıplarını kırarak eğlenceli bir ortam yaratır. Çağdaş eğitim sistemine uygun olan drama, kendini geliştirme gereksinimini

ve heyecanını duyan öğretmen ve öğrenciler yaratabilir (Okvuran, 1995). Yani drama toplumdaki "çağdaş insan" gereksinimini karşılamada ve yaratıcı bireyi yetiştirmede etkili olabilecek bir alandır. Eğitimde drama çalışmalarının genel amacı, her alanda yaratıcı, kendine yetebilen, kendini tanıyan, çevresiyle iletişim kurabilen ve bunu geliştiren, ifade gücü ve biçimleri artmış bireyler yetiştirmektir (Adıgüzel, 2000). Benzer bir ifade ile San (1990) drama çalışmalarının demokratik, çeşitli ve değişik ilişkileri görebilen, bağımsız düşünebilen, bağımsız düşünebilen hoşgörülü ve yaratıcı çocuk, ergen ve gençler yetiştirmeye yönelik olduğunu belirtmektedir.

O'Neil & Lambert (1991)'e göre, drama çalışmalarında bireyler, süreç içerisinde durumları, olayları, ilişkileri keşfederek öğrenmektedirler. Katılımcılar gerçek dünyadaki bilgi ve deneyimlerini dramada hayali bir dünya yaratmak için kullanmakta ve burada tasarladıkları rolleri tanımlarken olayları ve ilişkileri incelemeyi öğrenmektedirler (Akt: Akyol, 2003). Dramada öğrenci yaparak yaşayarak öğrenirken bir yandan da duyu organlarını harekete geçirir ve unutulmayacak yaşantılar kazanır. Bu yaşantıların kazanılması sırasında, bireyin sözel ve sözel olmayan iletişim becerileri de gelişmektedir (Üstündağ, 2006: 27).

Drama, bireyin çevresinde olup bitenleri anlamasına ve günlük yaşamdaki olayları anlamlandırmasına yardımcı olmaktadır. Dramatik oyunlar sayesinde sıkılgan çocuklar için de elverişli sınıf ortamları yaratılmaktadır (Selimhocaoğlu, 2004). Dramayla öğrencilerin, başkaları gibi düşünebilme, problem çözme, yaratıcılık, empati ve işbirliği gibi becerileri gelişir (Pinciotti, 1993). Annarella (1992), çalışmasında dramanın bilişsel düşünme becerileri, yaratıcılık ve farklı açılardan düşünebilme yeteneğini geliştirmeye yardım ettiğini belirtmektedir. Bunun yanında drama sayesinde, öğrencilerin iletişim becerileri gelişmekte ve dramanın sosyal bir ortamda oynanmasından dolayı öğrencileri empati kurmaya teşvik etmektedir. Ayrıca drama, öğrencilerin dil becerilerini geliştirmede de etkili olabilmektedir (Furman, 2000). Kısaca drama ile öğrencilerin zihinsel, duygusal, sosyal, fiziksel ve motor gelişimi olumlu yönde etkilenmektedir (Ay, 2005).

Drama oyun özelliğiyle çocuğun doğasında zaten vardır. Burada önemli olan çocuğa öğretilmek istenilen şeyin önceden belirlenip planlanmasıdır (Gönen & Dalkılıç, 1998). Bunun için drama liderine yani öğretmene büyük görevler düşmektedir. Drama lideri, dramaya başlamadan önce tüm hazırlıkları yapmalıdır. Bu bağlamda dramaya uygun ders planı hazırlamalı, drama için gerekli olan materyalleri tamamlamalı ve ortamı drama yapmaya uygun hale getirmelidir. Karadağ, Korkmaz, Çalışkan & Yüksel (2008) öğretmenin, hedefleri belirleyen, katılımcıya kazandırmayı

gerekli gördüğü davranışları planlayan, bunun için yöntem ve teknikleri seçen, araç-gereç ve materyalleri sağlayan ve sonuçta bireyin kazandığı davranışlar ile öğrenme sürecinin nasıl değerlendirileceğine karar veren lider kişi olduğunu belirtmektedir. Adıgüzel (2000)'a göre drama lideri, drama çalışmalarında katılımcılara rehberlik eden, drama sürecinin temelini oluşturan kişidir. Drama sürecinde lider, sürecin diğer iki ögesi olan katılımcıların oluşturduğu drama grubu ve çalışılan mekâna göre daha önemlidir. Yalım (2003)'ün belirttiği gibi lider yargılayıcı olmamalı, ortaya çıkan olayları kabul etmelidir. Daha özgün ürünlerin çıkması için çocukların daha fazla deneyim yaşamalarına olanak sağlamalıdır.

Günümüzde okul öncesi eğitimden başlayarak lisansüstü eğitime kadar bütün eğitim kademelerinde drama çalışmaları yapılabilmektedir. İlköğretimde drama çalışmalarına hayat bilgisi, fen ve teknoloji, matematik, sosyal bilgiler, müzik gibi birçok derste yer verilmektedir. Ancak dramanın uygulanabilmesi için öğretmenlerin bu konuda bilgi sahibi olmaları gerekmektedir. Bu amaçla öğretmenlerin bilgilendirilmesi için yüksek öğrenimde bazı değişiklikler yapılmıştır.

YÖK tarafından yapılan "Eğitim Fakültelerinin Yeniden Yapılandırılması" çalışmalarında "Okulöncesinde Drama" ve "İlköğretimde Drama" derslerinin eğitim fakültelerinin lisans programlarında zorunlu olarak yer alması sağlanmıştır. Bu da Türkiye'de akademik düzeyde gelinen önemli bir nokta olarak kabul edilebilir (Adıgüzel, 1999). Yükseköğretimde gerçekleştirilen son düzenlemelerin ardından ise sınıf öğretmeni adayları 3. sınıf (V. yarıyılıda) "Drama" dersi almaktadırlar. Bu bağlamda çalışmada; sınıf öğretmeni adaylarının dramanın ilköğretimde kullanılabilirliğine ilişkin görüşlerinin alınması amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, çalışma grubu, verilerin toplanması ve analizi ile ilgili bilgiler verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Sınıf öğretmeni adaylarının dramanın uygulanabilirliği hakkındaki düşüncelerini almak için yapılan bu çalışma nitel bir araştırmadır. Nitel araştırmalar algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir şekilde ortaya konmasına yönelik bir sürecin izlendiği araştırmalardır. Nitel araştırmalar içerisinde kullanılan yöntemler, araştırılan konuyu katılımcı bireylerin bakış açılarından görebilmeyi ve bu bakış açılarını oluşturan sosyal yapıyı ve süreçleri ortaya koyabilmeyi sağlar (Yıldırım & Şimşek, 2006: 39-40). Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel (2008)'ne göre nitel araştırmaların en temel özellikleri; doğal ortam,

doğrudan veri toplama, zengin betimlemelerin yapılması, sürece odaklı oluşu, tümevarımcı veri analizi, katılımcının bakış açısını yansıtması ve araştırma desenlerindeki esnekliktir. Bu çalışmada da sınıf öğretmeni adaylarının dramaya yönelik bakış açılarının, görüşlerinin belirlenmesi amaçlandığından ve söz konusu temel özelliklerin aranmasından dolayı nitel araştırma modeli kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırma; 2008–2009 öğretim yılı bahar döneminde, Celal Bayar Üniversitesi Demirci Eğitim Fakültesinde ilköğretim Sınıf Öğretmenliği bölümünde öğrenim görmekte olan ve drama dersini almış olan, 4. sınıf öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir. Açık uçlu sorulardan oluşan görüşme formu 58 sınıf öğretmeni adayına, mülakatlar ise 8 sınıf öğretmeni adayına uygulanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan bireyler ilköğretimde drama dersini almış olan sınıf öğretmeni adayları arasından rastgele seçilmiştir. Mülakat yapılan bireyler ise gönüllülük esası dikkate alınarak yine çalışma grubundan rastgele seçilerek oluşturulmuştur.

Verilerin Toplanması

Araştırmada veri toplama aracı olarak görüşme formu, veri toplama tekniği olarak da mülakat kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda en sık kullanılan veri toplama yöntemleri görüşme, gözlem ve yazılı dokümanların incelenmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 40). Bu nedenle çalışmada açık uçlu sorulardan oluşan bir görüşme formundan ve yarı yapılandırılmış mülakatlardan yararlanılarak veriler toplanmıştır. Araştırmada veri toplama amacıyla kullanılan formda görüş soruları bulunmaktadır. Balcı (2007: 141)'ya göre görüş soruları, herhangi bir bireyin belirli bir anda ve belirli bir konuya yönelik olarak ne düşündüğünü belirlemeye dönük sorulardır. Patton'a göre 'görüşme formu yöntemi, benzer konulara yönelmek yoluyla değişik insanlardan aynı tür bilgilerin alınması amacıyla' hazırlanır (Akt: Yıldırım ve Şimşek, 2006: 122). Mülakatlar da ise temel amaç; sözlü iletişim kurulan bireylerin konu hakkındaki duygu, düşünce ve inançlarının belirlenmesidir. Yarı yapılandırılmış mülakatlar; özel bir konuda derinlemesine bilgi alma, cevapların eksik veya açık olmadığı durumlarda tekrar soru sorarak durumu açıklayıcı hale getirip cevapları tamamlama fırsatı sunma gibi özellikleri olan bir tekniktir (Çepni, 2007: 109).

Araştırmada kullanılan görüşme formu açık uçlu altı sorudan oluşmaktadır. Görüşme formunun oluşturulması aşamasında araştırmacılar tarafından bu konuda yapılan çalışmalar incelenmiş, öğretmen adaylarından birkaç tanesiyle (çalışma grubu dışında kalan) görüşme yapılmış ve böylece alt sorular oluşturulmuştur. Hazırlanan alt sorular için uzman görüşüne

başvurulmuş, bazı sorular formdan çıkarılmış, bazıları ise düzeltilerek veri toplama aracı oluşturulmuştur. Görüşme formunda yer alan sorulara verilen yanıtlar araştırmacılar tarafından kodlanmış, temalar oluşturulmuş ve bunlar ortak kategoriler altında birleştirilmiştir. Bu tema, genel kategori ve alt kategoriler tablolastırılıp, frekans ve yüzde değerleri ile birlikte bulgular bölümünde verilmiştir. Diğer bir veri toplama tekniği olan yarı yapılandırılmış mülakatlarda da aynı sorular kullanılmış ve mülakatlar çalışma grubundan seçilen 8 öğretmen adayı ile gerçekleştirilmiştir. Yarı yapılandırılmış mülakatlar gönüllülük esasına uygun olarak çalışma grubu içinden tesadüfî (seçkisiz) olarak seçilen öğretmen adaylarına uygulanmıştır. Yarı yapılandırılmış mülakat yapılan öğretmen adaylarının isimleri gizli tutulmuş ve A, B, C, ... H şeklinde kodlarla belirtilmiştir. Mülakatlar öğrencilerle ayrı ayrı gerçekleştirilmiş ve ses kayıt cihazı kullanılarak kaydedilmiştir. Bu kayıtlar araştırmacılar tarafından dinlenerek bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Bulgular bölümünde, görüşme kayıtlarından elde edilen bazı doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırma nitel bir araştırmadır. Bu nedenle verilerin analizinde nitel araştırmalardan elde edilen verilerin betimlenmesine kolaylık sağlayan yöntemlerden biri olan içerik analizine başvurulmuştur. İçerik analizi ile verilerin derinlemesine incelenmesi ve tanımlanması amaçlanmaktadır. İçerik analizinde, birbirine benzeyen veriler tema/kategoriler çerçevesinde bir araya getirilerek okuyucunun anlayacağı bir biçimde düzenlenir ve yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Çalışmada görüşme formundan elde edilen veriler araştırmacılar tarafından tek tek çözümlenerek belirlenen bir şifreleme yöntemi doğrultusunda kodlanmıştır. Bu kodlamaların ortak yönleri bulunarak genel kategoriler ve özel alt kategoriler oluşturulmuş, görüşme formundan elde edilen ve kodlanan tüm yanıtlar bu genel ve özel alt kategoriler altına yerleştirilmiştir. Genel ve özel alt kategoriler altına yerleştirilen ifadelerin frekansları ve yüzdeleri belirlenerek tablolastırılmıştır. Araştırmada genel ve alt kategoriler çalışma öncesinde değil, verilerin incelenmesi sırasında yani verilerden yararlanılarak oluşturulmuştur. Yarı yapılandırılmış mülakatlar ise, araştırmacılar tarafından çözümlenerek içerik analizi ile birlikte bulgular bölümünde verilmiştir.

İçerik analizinde güvenilirliğin belirlenmesi amacıyla genellikle kodlayıcılar arası tutarlılık hesaplanmaktadır. Bu çalışmada bu amaçla Yeşildere ve Tümnüklü (2007)'nin Tümnüklü (2000)'den aktardığı uyuşum yüzdesi formülü kullanılmıştır. Uyuşum yüzdesi (Aggreement percantage) formülü aşağıda verilmiştir.

$$P = \frac{Na \times 100}{Na + Nd} \quad (P: \text{uyuşum yüzdesi, } Na: \text{uyuşum miktarı, } Nd: \text{Uyuşmazlık miktarı})$$

Çalışmada, bu formül kullanılarak kodlamalardaki uyuşum yüzdesi; birinci soru için 0.87, ikinci soru için 0.86, üçüncü soru için 0.93, dördüncü soru için 0.95, beşinci ve altıncı sorular için 0.85, toplamda tüm sorular için genel uyuşum düzeyi ise 0.89 olarak hesaplanmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde, öğretmen adaylarının görüşme formunda yer alan açık uçlu sorulara verdikleri cevaplara ve yarı yapılandırılmış mülakatlardan elde edilen verilere yer verilmiştir. Açık uçlu sorulardan elde edilen veriler analiz edilerek tablolaştırılmıştır. Mülakatlardan elde edilen sonuçlar da açık uçlu sorulara verilen cevaplarla birlikte değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır.

Öğretmen adaylarının “Üniversitede aldığınız ‘Drama’ dersinde gerçekleştirilen drama çalışmalarına yönelik görüşleriniz nelerdir?” sorusuna verdikleri cevaplar incelenip tablolaştırılmış ve Tablo 1’de verilmiştir.

Çalışma grubunda yer alan öğretmen adayları üniversitede aldıkları drama dersine yönelik birçok görüş belirtmişlerdir ancak bu görüşlerin “katkılar” ve “tutumlar” olmak üzere iki tema altında toplandığı görülmektedir. Bu temalar ayrıca kategorileştirildiğinde; “katkılar” teması altında eğitimsel, yaşantısal ve sosyal katkılar olmak üzere üç genel kategorinin, “tutumlar” teması altında ise olumlu ve olumsuz tutumlar olmak üzere iki genel kategorinin oluştuğu belirlenmiştir. Öğretmen adayları, üniversitede aldıkları drama dersinin en çok meslek hayatlarına katkıda bulunduğunu (f=10) belirtmişlerdir. Yapılan mülakatlar da bu görüşü desteklemektedir. Örneğin; öğretmen adayı H; “*Üniversitede drama dersinin bana çok şey kazandırdığını düşünüyorum. Sonuçta önce biz drama nasıl olmalı onu bilmeliyiz ki uygulaması daha kolay olsun.*” şeklinde görüş belirtmiştir. Anlaşılacağı üzere öğretmen adayı, dramanın teorik olarak öğrenilmesinin meslek hayatını olumlu yönde etkileyeceğini düşünmektedir. Öğretmen adaylarının bir kısmı (%12.1) da drama dersinin ‘uygulama örneklerini görme’ ve ‘özgüvenlerini artırma’ açısından etkili olduğunu belirtmişlerdir. Mülakat yapılan öğretmen adayı D, “*Drama dersi öğrencilerin sosyalleşmesini, toplum içinde bireye düşen sorumluluğu, bireyin üstlendiği rolü, yaşam içerisinde karşılaştığı sorunları, yaratıcı ve empatik düşünmeyi kazandırır.*” şeklinde dramanın katkılarını belirtmiştir.

Tablo1. Öğretmen Adaylarının Üniversitede Aldıkları ‘Drama’ Dersinde Gerçekleştirilen Drama Çalışmalarına Yönelik Görüşleri

Temalar	Genel kategoriler	Alt kategoriler	f	%
Katkılar	Eğitimsel katkılar	Meslek hayatına katkı sağlama	10	17.2
		Dramanın gerekliliği hakkında bilgi edinmiş olma	4	6.9
		Dramanın önemi hakkında bilgi edinmiş olma	4	6.9
	Yaşantısal katkılar	Uygulama örneğini görme fırsatı sunması	7	12.1
		Yaratıcılığı artırma	6	10.4
		Yaşantı kazanma	5	8.6
		Yaparak yaşayarak öğrenmeyi sağlama	4	6.9
		Beden dilini kullanmayı öğrenme	3	5.2
		Konulara farklı açılardan bakabilmeyi öğrenme	1	1.7
		Özgüveni artırma	7	12.1
	Sosyal katkılar	Kendini ifade edebilmeyi öğrenme	4	6.9
		Topluluk önünde rahat hareket edebilmeyi öğrenme	3	5.2
		Cesaret kazanma	2	3.5
		Kişisel gelişime katkı sağlama	2	3.5
		Sosyalleşme becerisini geliştirme	2	3.5
		Empati kurmayı öğrenme	1	1.7
		Sosyofobilerin aşılmasını sağlama	1	1.7
		Arkadaş ilişkilerini geliştirme	1	1.7
Tutumlar	Olumlu tutumlar	Eğlenceli bir ders olma	13	22.4
		Yararlı bir ders olma	6	10.4
		Başarılı bir ders olma	3	5.2
		Gerekli bir ders olma	3	5.2
		Verimli bir ders olma	3	5.2
		Üniversite programında yer alması gerektiğini düşünme	2	3.5
		En renkli derslerden biri olma	2	3.5
		Önemli bir ders olma	2	3.5
		Desin tüm bölümlerde yer alması gerektiğini düşünme	1	1.7
		Farklı zeka alanlarına uygun olma	1	1.7
	Yeni eğitim sistemine uygun olma	1	1.7	
	Olumsuz tutumlar	Uygulamada eksikliklerin olması	4	6.9
		Materyal hazırlamanın zorluğu	3	5.2
		Sahne ve kostümlerin yetersizliği	3	5.2
		Kullanılan materyallerin abartılı olması	2	3.5
		Uygulamaların yetersizliği	2	3.5
		Çok fazla zaman ve emek harcanması	1	1.7
		Gerekli bir ders olmadığını düşünme	1	1.7
Kullanılan materyallerin eksikliği		1	1.7	
Yorucu bir ders olması	1	1.7		

Öğretmen adaylarının verdikleri cevaplardan ‘tutumlar’ teması altında kodlanan veriler incelendiğinde ise birçoğunun (%64) olumlu tutum sergilediği, bazılarının (%31.1) ise üniversitede aldıkları “Drama” dersine yönelik olumsuz tutuma sahip olduğu görülmektedir. Öğretmen adaylarının %22’si drama dersinin eğlenceli bir ders olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Bunun yanında bir kısmı da yararlı (f=6), başarılı (f=3),

gerekli (f=3) ve verimli (f=3) bir ders olduğu görüşündedirler. Mülakatlardan da benzer sonuçlar elde edilmiştir. Örneğin; öğretmen adayı C, “Drama dersi benim için o kadar sözel dersin içinde apayrı. Eğlenceli, komik ve verimli bir ders. Üniversitedeki drama derslerinde zevkli, rahat bir ortam oluşturduk.” demiştir. Bunun yanında bazı öğretmen adayları drama dersine yönelik olumsuz görüşler belirtmişlerdir. Belirtilen olumsuz tutumlara bakıldığında; öğretmen adaylarının drama dersinde uygulamada eksikliklerin olduğu, materyal hazırlamanın zor olduğu, sahne ve kostümlerin yetersiz olduğu şeklinde görüş bildirdikleri görülmektedir.

Öğretmen adaylarının görüşme formunun ikinci sorusu olan “Dramanın ilköğretimde kullanılabilirliğine ilişkin görüşleriniz nelerdir?” sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Öğretmen Adaylarının Dramanın İlköğretimde Kullanılabilirliği İle İlgili Görüşleri

Temalar	Genel kategoriler	Alt kategoriler	f	%
Kullanılabilir	Uygunluk	Kullanılabileceğini düşünüyorum	18	31.1
		Rahatlıkla kullanılabileceğini düşünüyorum	6	10.4
		Tüm derslerde kolaylıkla kullanılabileceğini düşünüyorum	5	8.6
		Drama için en uygun dönemin ilköğretim olduğunu düşünüyorum	2	3.5
	Zorunluluk	Kesinlikle kullanılmalı diye düşünüyorum	10	17.2
		Kullanılmalı diye düşünüyorum	8	13.8
		İlköğretimde drama kullanımının zorunlu olması gerektiğini düşünüyorum	1	1.7
	Duruma görelilik	Sözel derslerde kullanılabilir olduğunu düşünüyorum	2	3.5
		Öğretmenin bilgisine bağlı olarak kullanılabileceğini düşünüyorum	1	1.7
		Tüm derslerde değil ancak birçok derste kullanılabileceğini düşünüyorum	1	1.7
		İlköğretimin ilk üç sınıfında kullanılmasının zor olduğunu düşünüyorum	1	1.7
		Ön hazırlık gerektirmeyen durumlarda kullanılabilir diye düşünüyorum	1	1.7
	Kullanılamaz	Zaman gerektirdiğinden kullanılamayacağını düşünüyorum	1	1.7
		Materyal hazırlığı gerektirdiğinden kullanılamayacağını düşünüyorum	1	1.7

Tablo 2’den anlaşılacağı üzere öğretmen adaylarının büyük bir çoğunluğu (%96.5) dramanın ilköğretimde kullanılabilir olduğu görüşündedirler. Öğretmen adaylarından sadece 2’si dramanın derslerde kullanılamayacağını düşünmektedir. Kullanılabilirlik temasının ise kendi içinde “uygunluk”, “zorunluluk” ve “duruma görelilik” olmak üzere üç genel kategori altında toplandığı görülmektedir. Öğretmen adaylarının yaklaşık

yarısı (%53.5) dramanın ilköğretim derslerine “uygun” olduğundan kullanması gerektiğini ifade etmişlerdir. Yapılan mülakatlar da bunu desteklemektedir. Öğretmen adayı D, “*Drama ilköğretimde çok rahat kullanılabilir.*” ve öğretmen adayı F, “*Drama ilköğretimde rahat bir şekilde kullanılabilir. Hatta kullanılabilceği en uygun basamak ilköğretim bence.*” şeklinde ifadeler kullanmışlardır. Hatta bir öğretmen adayı dramanın ilköğretimde zorunlu olması gerektiğini düşünmektedir. Mülakat yapılan öğretmen adaylarından D, “*Bence drama ilköğretimde zorunlu olmalı.*” şeklindeki görüşü ile bunu desteklemektedir. Bazı öğretmen adayları da dramanın derslere göre kullanılabilirliğinin değişebileceği düşüncesindedirler. 2 öğretmen adayı ise zaman ve materyal hazırlığı gerektirmesinden dolayı dramanın ilköğretimde kullanılmayacağı görüşüne sahiptir.

Görüşme formunun diğer bir sorusu şöyledir: “Öğretmen adayı olarak dramayı hangi derslerde kullanmayı düşünüyorsunuz? Neden?”. Katılımcıların bu soruya verdikleri cevaplar, ilköğretimde dramayı kullanmayı düşündükleri dersler ve neden bu derslerde kullanmayı düşündüklerine ilişkin görüşleri olarak iki tabloda, Tablo 3 ve 4’te verilmiştir.

Tablo 3. Öğretmen Adaylarının Dramayı Kullanmayı Düşündükleri Derslere Yönelik Görüşleri

Dersler	f	%
Hayat bilgisi	29	50.00
Türkçe	19	32.76
Tüm dersler	18	31.04
Sosyal bilgiler	13	22.41
Fen ve Teknoloji	8	13.79
Matematik	4	6.89
Sözel dersler	4	6.89

Tablo 3’te görüldüğü üzere sınıf öğretmeni adaylarının dramayı ilköğretim derslerinden en çok Hayat Bilgisi (%50) dersinde kullanmayı düşündükleri görülmektedir. Bunun dışında ağırlıklı olarak Türkçe (%33), Sosyal Bilgiler (%23) ve Fen ve Teknoloji (%14) derslerinde kullanmak istediklerini belirtmişlerdir. Bununla birlikte çalışma grubunda yer alan öğretmen adaylarından 18’i (%31) tüm derslerde dramayı kullanmayı düşündüklerini ifade etmişlerdir. Yapılan mülakatlarda benzer görüşler ortaya konmuştur. Öğretmen adayı E; “*Dramayı öncelikle Hayat Bilgisi, Türkçe ve Sosyal Bilgiler dersinde çok rahat kullanabilirim.*”, ve öğretmen adayı B ise “*Dramayı bütün derslerde kullanmaya dikkat edeceğim. Ama Türkçe, Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler derslerinde daha çok kullanırım.*” şeklinde görüş bildirmiştir.

Öğretmen adaylarının dramayı neden bu derslerde kullanmayı planladıklarına dair görüşleri Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Öğretmen Adaylarının Dramayı Neden Bu Derslerde Kullanmayı Düşündüklerine Yönelik Görüşleri

Kategoriler	Hayat Bilgisi	Türkçe	Tüm Dersler	Sosyal Bilgiler	Fen ve Teknoloji	Matematik	Sözel Dersler	f	%
Somutlaştırmayı sağlar	4	4	3	3	3	2	3	22	37.93
Günlük yaşamla ilişkilendirmeyi kolaylaştırır	7	2		2				11	18.97
Bu derslere uygun olduğundan	7	1		2				10	17.24
Sıkıcılığı azalttığından	3	2	2	1	1			9	15.52
Eğlenme ve öğrenmeyi bir arada	1		4	1	1			7	12.07
gerçekleştirebileceğinden									
Kalıcılığı sağladığından	1	1	4				1	7	12.07
Görselliği sağladığından	1	1	1		1			4	6.89
Mihver ders olduğundan	2			1				3	5.17
Zorunlu hissettiğinden	1			1	1			3	5.17
Aktifliği sağladığından			1				1	2	3.45
Anlamlı öğrenmeyi sağladığından		1		1				2	3.45

Öğretmen adayları dramayı en çok Hayat Bilgisi dersinde kullanmak istemelerinin sebepleri ile ilgili olarak somutlaştırmayı sağlaması, günlük yaşamla ilişkilendirmeyi kolaylaştırması, dramaya uygun olması ve mihver ders olması şeklinde görüş bildirmektedirler. Dramayı Türkçe derslerinde kullanmayı düşündüklerini ifade eden öğretmen adayları ise dramanın bu dersi somutlaştıracağı, günlük yaşamla ilişkilendirebileceği ve sıkıcılığı azaltacağı görüşündedirler. Tüm derslerde dramayı kullanmayı düşünen öğretmen adayları ise eğlenme ve öğrenmenin her ikisini aynı anda gerçekleştirebileceğine ve kalıcılığı sağlayacağına inanmaktadırlar. Katılımcılardan Matematik dersinde dramayı kullanmak isteyen sınıf öğretmeni adayları ise bu ders sayesinde matematikte yer alan bazı soyut kavramları drama sayesinde somutlaştırabileceklerini ifade etmişlerdir. Yapılan mülakatlardan da benzer yanıtlar alınmıştır. Örneğin; öğretmen adayı A bu soruya, “*Dramada günlük hayatla ilişkilendirme vardır ve sıkıcı dersler drama etkinlikleriyle daha eğlenceli hale geleceği için kullanmak istiyorum.*” şeklinde cevap vermiştir.

“Dramanın ilköğretim derslerinde kullanılmasıyla öğrencilerde hangi kazanımların gerçekleştirilebileceğini düşünüyorsunuz?” sorusuna öğretmen adaylarının verdiği cevaplar Tablo 5’te görülmektedir.

Tablo 5. Öğretmen Adaylarının Dramanın İlköğretim Derslerinde Kullanılması Durumunda Öğrencilerde Gerçekleşebilecek Kazanımlara İlişkin Görüşleri

Temalar	Genel kategoriler	Alt kategoriler	f	%
Bilişsel	Düşünme becerileri	Empati kurma	22	37.3
		Yaratıcı düşünme	21	36.2
		Eleştirel düşünme	8	13.7
		Sorumluluk alma	3	5.2
		Problem çözme becerisi	2	3.5
		Çok yönlü düşünme	1	1.7
		Karar verme	1	1.7
	Üst düzey düşünme	1	1.7	
	Öğrenme becerileri	Somut yaşantı kazanımı	5	8.6
		Yaparak- yaşayarak öğrenme	5	8.6
		Görsel öğrenme	3	5.2
		Konuşma (dil) becerisi kazanımı	3	5.2
		Türkçeyi doğru kullanma becerisi	3	5.2
		İşbirlikli öğrenme	2	3.5
		Yaşama yakınlık	2	3.5
		Öğrenmeyi öğrenme	1	1.7
		Hedefleri etkili kazanma	1	1.7
		Gözlem yapma	1	1.7
		Kalıcı öğrenme	1	1.7
Öğrenmeyi kolaylaştırma		1	1.7	
Duyuşsal	Sosyal beceriler	Sosyalleşme becerisi	6	10.4
		İletişim kurma becerisi	5	8.6
		Sosyal iletişim becerisi	4	6.9
		Toplum içinde rahat davranabilme	4	6.9
		Toplumsal rollerin benimsenmesinde kalaylık	4	6.9
		Sosyal yaşam becerisi	2	3.5
		Arkadaşlık	2	3.5
	Saygı, hoşgörü, anlayış, dayanışma	1	1.7	
	Duyuşsal beceriler	Kendini ifade edebilme	17	29.3
		Özgüven kazanma	13	22.4
		Duyuşsal alan kazanımları	4	6.9
		Cesaret kazanımı	2	3.5
		Duygu gelişimi	2	3.5
		Hayal gücü gelişimi	2	3.5
		Kişilik gelişimi	2	3.5
		Duyularını anlama ve yansıtmaya becerisi	1	1.7
		Hayata farklı açılardan bakabilme	1	1.7
Kendini tanıma becerisi		1	1.7	
Özdenetim becerisi	1	1.7		
Psikomotor	Uygulama becerileri	Psikomotor beceriler	7	12.1
		Beden dilini etkili kullanabilme	5	8.6
		Deneyim kazanma	1	1.7
		Etkin katılım	1	1.7
		Girişimcilik becerisi	1	1.7

Tablo 5'te görüldüğü gibi; öğretmen adayları, drama dersinin öğrencilere birçok kazanım sağlayacağı düşüncesindedirler. Öğretmen adaylarının dramanın ilköğretimde kullanılması durumunda öğrencilerde gerçekleşebilecek kazanımlara ilişkin görüşlerinin; düşünme, öğrenme,

sosyal, duyuşsal ve uygulama becerileri olmak üzere beş genel kategoride toplandığı görölmektedir. Araştırmacılar tarafından düşünme ve öğrenme becerileri bilişsel alan teması altında, sosyal ve duyuşsal beceriler duyuşsal alan teması altında ve uygulama becerileri ise psikomotor beceriler teması altında gruplandırılmıştır. Katılımcıların bu konudaki düşüncelerine genel olarak bakıldığında; dramanın bilişsel alana yönelik katkı sağlayacağına ilişkin görüşlerin %49.4 olduğu, dramanın en az katkısının ise psikomotor alan kazanımlarına yönelik (%8.5) olduğunun bildirildiği gözlenmiştir. Bilişsel alan kazanımlarına bakıldığında ise öğretmen adaylarının çoğunun dramanın empati kurma (%37.3) ve yaratıcı düşünme (%36.2) becerilerini geliştirdiği yönünde görüşleri olduğu görölmektedir. Yapılan mülakatlarda da birçok öğretmen adayı tarafından bu becerilerin drama sayesinde gelişebileceği ifade edilmiştir. Örneğin; öğretmen adayı E; *“Yaratıcı düşünür, empati yeteneği kazanır.”* şeklinde görüş belirtmiştir. Bunun yanında öğretmen adayları dramanın somut yaşantı kazandıracağını (f=5) ve yaparak-yaşayarak öğrenmeyi sağlayacağını (f=5) belirtmektedirler. Yine yapılan mülakatlarda; öğretmen adayı D, *“Soyut düşünemeyen çocuklar yaparak-yaşayarak daha kolay öğrenir. Drama da bunu sağlar.”* şeklinde görüşünü ifade etmiştir. Bunların dışında bazı öğretmen adayları ise dramanın görsel öğrenmeyi sağladığı, dil becerisini geliştirdiği, Türkçe’yi doğru kullanma konusunda yardımcı olduğu, grup çalışmalarına katkıda bulunduğu, öğrenmeyi öğrenme ve kolaylaştırma konusunda etkili olduğu yönünde fikir belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarının duyuşsal alan teması altında yer alan bazı görüşlerine göre drama sosyalleşmeyi sağlar (f=6) ve iletişim kurma becerilerini artırır (f=5). Mülakatta yer alan öğretmen adayı B, bu konuda şu ifadeyi kullanmıştır: *“Derslerde drama kullanılırsa öğrenciler sosyalleşir, iletişim becerileri kazanır, öğrenme sürecine daha aktif katılır.”* Öğretmen adaylarının görüşme formuna verdikleri cevaplar incelendiğinde; duyuşsal beceriler genel kategorisi altında dramanın öğrencilere sağlayacağı en büyük kazanımın kendini ifade edebilme (%30) ve özgüven kazanma (%22) konularında gerçekleşeceği düşüncesine sahip oldukları görölmektedir. Yapılan mülakatlarda da bu görüş açıkça ifade edilmiştir. Örneğin öğretmen adayı E, *“Derslerde drama kullanılırsa öğrenci kendini rahat ifade eder, özgüven sağlar.”* şeklinde görüş bildirmiştir. Bir kısım öğretmen adayı da psikomotor becerilerin kazanımı (f=7) ve beden dilinin etkili kullanımı (f=5) konusunda dramanın etkili olduğunu söylemektedirler. Ayrıca katılımcıların deneyim kazanma, etkin katılım sağlama ve girişimcilik boyutlarında dramanın uygulama becerileri kazandırabileceği düşüncesine sahip oldukları görölmektedir.

Görüşme formunun beşinci sorusu olan “Öğretmen olduğunuzda dramanın uygulandığı sınıflarda karşılaşılabileceğiniz sorunlar hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?” sorusuna verdiği cevaplar Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. *Öğretmen Adaylarının Dramanın Uygulandığı Sınıflarda Karşılaşılabilecekleri Sorunlara Yönelik Görüşleri*

Temalar	Kategoriler	f	%
Kaynak	Araç gereç sıkıntısı	7	12.1
	Materyal eksikliği	7	12.1
	Maddi yetersizlikler	4	6.9
	Materyal yapımında zorluk	2	3.5
	İmkânların yetersizliği	1	1.7
Yönetim	Disiplin sorunları	11	18.9
	Sınıf yönetimi sorunları	6	10.4
	Sınıf hâkimiyeti sorunu	2	3.5
	Otorite boşluğu	1	1.7
Öğrenci özellikleri	Öğrencinin çekingenliği	13	22.4
	Öğrencinin isteksizliği	11	18.9
	Öğrencinin rol paylaşımında problem yaşaması	5	8.6
	Öğrencinin kendini ifade etmedeki yetersizliği	4	6.9
	Öğrencinin ne yapması gerektiğini anlayamaması	4	6.9
	Seçilen dramanın öğrenci düzeyine uygun olmayışı	3	5.2
	Drama yeteneği olan öğrencilerin sürekli ön plana çıkması	2	3.5
	Öğrencinin özgüven sorunu yaşaması	2	3.5
	Dikkat problemi	1	1.7
	Kaynaştırma eğitimi alan öğrenci için yaşanabilecek sorunlar	1	1.7
	Öğrencinin görsel zeka alanının gelişmemiş olması	1	1.7
	Öğrencinin yetersizliği	1	1.7
	Seçilen dramanın öğrenci özelliklerine uygun olmayışı	1	1.7
Uygunluk	Drama için uygun yer olmaması	5	8.6
	Dramaya uygun konuların tespit edilememesi	4	6.9
	Drama sınıfının olmaması	2	3.5
	Birleştirilmiş sınıfta öğretmenlik yapmadan kaynaklanabilecek sorunlar	1	1.7
	Ortamın düzenlenmesinde problem yaşanması	1	1.7
Çevre ve konu özellikleri	Zaman kısıtlaması	7	12.1
	Sınıf mevcudunun kalabalık olması	4	6.9
	Ailelerin dramaya karşı olumsuz tutum sergilemesi	1	1.7
	Konu dışına çıkılıp amaçtan uzaklaşılması	1	1.7
	Kültür farklılığı problemi	1	1.7
	Müfredatın yoğun olması	1	1.7

Öğretmen adayları dramanın uygulandığı sınıflarda bazı sorunlarla karşılaşılabilirlerini düşünmektedirler. Bu sorunların özellikle araç gereç ve materyal konusunda yaşanacağı düşünülmektedir. Yapılan mülakatta benzer bir ifade öğretmen adayı B tarafından şu şekilde dile getirilmiştir; “*Dramanın uygulandığı sınıfta fiziksel ortamın yeterli olması gerekir. Eğer yeterli değilse ve yeterince araç gereç yoksa bu durumda öğretmen zorlanabilir. Bu tür*

sorunlarda öğretmen velilerle ve okulla etkili dayanışma içine girerek sorunun üstesinden gelebilir.”. Bunun yanında öğretmen adayları disiplin sorunlarının yaşanabileceğini ve sınıf yönetiminde zorluklar çekilebileceğini ifade etmişlerdir. Öğretmen adayı E dramının uygulandığı sınıflarda karşılaşılabileceği sorunları şu şekilde ifade etmiştir; “Disiplin sorunları yaşanabilir, sınıf seviyesi düşükse senaryo yazmada sorun olabilir. Öğretmen rehberliğinde bu sorun çözülebilir. Grup oluşturmada sorun olabilir. Heterojen gruplar oluşturulmalıdır. Kız, erkek ve başarı dereceleri gibi. Rol paylaşımları sorun olabilir.”. Yapılan mülakatta öğretmen adayı D ise bu soruya ilişkin olarak şunları söylemiştir; “Sınıfta disiplin sorunu olabilir, öğrenci verilen rolü beğenmeyebilir. Ben stajda drama yaptırırken bir öğrenciye diğerleri gülmüşlerdi. O öğrenci de ağlamaya başladı. Ben de önce onun rolünü çok başarılı oynadığını söyledim ve de arkadaşlarına onu alkışlattım. Çocuklar da hep birlikte çok güzel oynadığını söyleyince ağlamayı bıraktı. Yani bu gibi sorunlar olabilir.”. Öğretmen adaylarının büyük bir kısmı da öğrencilerin çekingen (f=13) ve isteksiz (f= 11) olabileceğini belirtmişlerdir. A öğretmen adayı “Drama etkinliklerinde bazı öğrencilerde isteksizlik, güvensizlik olabilir.” ifadesiyle bu sorun üzerinde durmuştur. Bunun yanında öğretmen adaylarının 7’si zaman kısıtlaması, 4’ü ise sınıf mevcutlarının kalabalık olmasından dolayı dram yapılan sınıflarda bazı sorunlar yaşanabileceğini düşünmektedir.

Öğretmen adaylarının, görüşme formunun son sorusunu oluşturan “Dramanın ilköğretim derslerinde uygulanabilirliğini arttırmak için neler yapılabilir?” sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 7’de verilmiştir.

Öğretmen adayları ilköğretimde dramının uygulamasını arttırmak için neler yapılabileceği konusunda farklı önerilerde bulunmuşlardır. Bu öneriler araştırmacılar tarafından içerik bakımından gruplandırıldığında; öğretmen eğitimi, öğretmen adayı eğitimi, öğretmenin yapması gerekenler, müfredat/program ve çevre temalarında toplanmıştır. Birçok öğretmen adayı (f=11), öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının drama konusunda eğitim almasını önermektedir. Yapılan mülakatlarda da buna benzer ifadeler kullanılmıştır. Örneğin öğretmen adayı C, “Öğretmenler drama ile ilgili bilgilendirilmeli, bilinçlendirilmelidir.” şeklinde bir ifade kullanmıştır. Bununla birlikte bazı öğretmen adayları (%39.5) drama uygulamalarında öğretmenlere bazı görevler düştüğünü belirtmişler ve önerilerde bulunmuşlardır. Öğretmen adaylarına göre; öğretmenlerin dramaya uygun olarak plan yapması, planların öğrenci ilgi ve isteklerine uygun olarak hazırlanması, dramaya uygun konuların seçilmesi vb. konular önemlidir. Bunun yanında katılımcılara göre drama çalışmalarına uygun ortam (f=7) ve materyal (f=4) sağlanmalıdır. Öğretmen adayı A, “Dramanın etkinliğini arttırmak için çocukların rahat davranabileceği, özgür, demokratik, insancıl sınıf ortamları oluşturulmalıdır. Her öğrencinin farklı bir yeteneğinin olduğunu kabul etmeli ve buna göre her öğrenciye değer vermeliyiz. Bireysel farklılıklara saygı gösterilmelidir.” şeklinde ifade ederek dramının uygulandığı sınıf ortamında öğretmene düşen görevleri tanımlamıştır.

Tablo 7. *Öğretmen Adaylarının Dramanın İlköğretim Derslerinde Uygulanabilirliğini Arttırmak için Neler Yapılabileceğine İlişkin Görüşleri*

Temalar	Kategoriler	f	%
Öğretmen eğitimi	Öğretmenler bu konuda eğitim almalı	11	18.9
	Sınıf öğretmenleri dramanın önemini daha iyi kavramalı	3	5.2
	Öğretmenlere hizmet içi kurslar, seminerler verilmeli	1	1.7
	Öğretmenler kendilerini bu konuda yetiştirmeli	1	1.7
Öğretmen aday eğitimi	Öğretmen adaylarına dramayla ilgili iyi bir eğitim verilmeli	5	8.6
	Öğretmen adayları konuyla ilgili bilinçlendirilmeli	2	3.5
	Drama dersi eğitim fakültelerinin tüm bölümlerinde olmalı	1	1.7
	Sınıf öğretmeni adayları için dramayla ilgili ders sayısı artırılmalı	1	1.7
Öğretmenin yapması gerekenler	Drama etkinlikleri iyi planlanmalı	5	8.6
	Drama konuları öğrencilerin ilgi ve isteklerine göre belirlenmeli	4	6.9
	Dramaya uygun konular seçilmeli	3	5.2
	Öğretmenler öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyini iyi bilmeli	3	5.2
	Konuya ve karakterlere uygun roller verilmeli	2	3.5
	Öğrencilerin düzeylerine uygun drama çalışmaları seçilmeli	2	3.5
	Öğretmen dramayı derslerinde kullanmak için istekli olmalı	2	3.5
	Öğretmen üzerine düşeni yapmalı	2	3.5
	Drama çalışmaları sonrası öğrenciler ödüllendirilmeli	1	1.7
	Eğlenceli etkinlikler seçilmeli	1	1.7
	Öğrencilerin dramayı sevmeleri sağlanmalı	1	1.7
	Öğretmen drama çalışmaları için öğrencilerde özgüven duygusu geliştirmeli	1	1.7
	Öğretmen öğrencileri teşvik etmeli	1	1.7
	Öğretmen-öğrenci etkileşimi olumlu olmalı	1	1.7
Rol dağılımı isteğe bağlı olarak gerçekleştirilmeli	1	1.7	
Müfredat/program	Müfredatta dramaya daha fazla yer verilmeli	2	3.5
	Çalışma kitaplarında drama etkinliklerine daha fazla yer verilmeli	1	1.7
	Öğretmenler için örnek drama planları hazırlanmalı	1	1.7
	Program daha esnek olmalı	1	1.7
Çevre	Drama çalışmaları için uygun ortam sağlanmalı	7	12.1
	Gerekli materyaller sağlanmalı	4	6.9
	Drama sınıfları oluşturulmalı	2	3.5
	Veliler bilgilendirilmeli, dramanın öğrenme üzerindeki etkisi anlatılmalı	2	3.5
	Çocuklara özel kurslarla drama eğitimi verilmeli	1	1.7

TARTIŞMA ve SONUÇ

Son yıllarda yapılandırmacı yaklaşım uygulamalarının artmasıyla birlikte drama da dikkat çekmeye başlayan tekniklerden biridir. Ancak

öğretmenlerin drama ile ilgili bilgilerinin yetersiz olması bu tekniğin uygulanmasını güçleştirmektedir. Damanın en önemli öğelerinden biri bunu sınıfında uygulayacak olan öğretmenler olduğundan onların konu hakkındaki bilgilerinin yetersizliği önemli bir problemdir. YÖK tarafından gerçekleştirilen üniversitelerdeki yeniden yapılandırma ile birlikte bazı öğretmenlik bölümlerinde drama dersleri yer almaya başlamıştır. Bunlardan biri de Sınıf Öğretmenliği bölümüdür. Dolayısıyla bu bölümde öğrenim gören öğretmen adaylarının drama ile ilgili görüşleri de oldukça önemlidir. Bu bağlamda çalışmada sınıf öğretmeni adaylarının dramaya ilişkin görüşleri ele alınmıştır.

Öğretmen adaylarının üniversitede aldıkları “İlköğretimde Drama” dersinde gerçekleştirilen drama çalışmalarına ilişkin görüşleri incelendiğinde; bu dersi mesleki hayatları için faydalı, eğlenceli ve güzel bir ders olarak algıladıkları görülmektedir. Öğretmen adayları ayrıca üniversitelerde dramayla ilgili derslerin olması gerektiğini, çünkü dramanın uygulanabilmesi için onun teorik kısmını ve örneklerini görmeleri gerektiğini belirtmişlerdir. Sınıf öğretmeni adayları drama dersi sayesinde öğrencilerin; yaratıcılığının, özgüven duygusunun, dayanışma özelliğinin, sosyal ilişkilerinin ve empatik düşünme becerilerinin geliştiğini düşünmektedirler. Katılımcılar, üniversitede gördükleri drama derslerinde daha fazla uygulamanın olması ve öğrencilerin aktifliğinin artması gerektiği düşüncesindedirler. Tekerek (2007)’e göre, Yüksek Öğretim kurumlarında “İlköğretimde Drama” dersinde yer alan drama etkinlikleri, bireyi baskı altında tutan engelleri kaldırmaya yönelik, onun yaratıcılığını, çeşitli ifade araçlarıyla ortaya koyduğu, bireyin zenginleşme sürecine katkıda bulunan bir yaşantı türüdür. Drama, güvenli ve içten bir ortamda, kalıplaşmış eğitim sisteminin tersine, araştırma, düşünme ve sorgulama sürecine yaratıcı etkinliklerin eşlik ettiği alternatif bir yoldur. Drama; yaratıcı, üretken, özgün, demokratik ve çağdaş bireylerin yetişmesine katkıda bulunmaktadır. Özdemir ve Üstündağ (2007), Fen Bilgisi Öğretmenliği bölümünde öğrenim görmekte olan öğretmen adayları üzerinde drama ile ilgili bir araştırma yapmışlardır. Araştırmacılar ünlü bilim adamlarının yaşam öyküleri ve bilime katkılarını drama ile anlatan bir program tasarlayıp uygulamışlardır. Araştırmada bu programın fen bilgisi öğretmenliği bölümüne uygun olduğu sonucuna varılmıştır. Bununla birlikte araştırmacılar, hizmet öncesi öğretmenler için dramanın nasıl kullanılacağına ilişkin benzer çalışmaların yapılması gerektiğini önermektedirler.

Öğretmen adayları ilköğretimde dramanın kullanılabilir olduğu görüşündedirler. Adayların çoğu dramanın ilköğretim derslerine “uygun” olduğundan kullanılabileceğini belirtmişlerdir. Bilindiği üzere ilköğretim

birinci kademedeki öğrenciler somut işlemler dönemindedir. Drama, yaparak yaşayarak öğrenmeyi desteklediğinden ilköğretimde drama çalışmalarına yer verilmesi gerekmektedir. Bunun yanında drama ile sıkıcı sınıf ortamı yerine eğlenceli bir sınıf ortamı oluşacağından ilköğretimde drama çalışmalarına yer verilmesi faydalı olacaktır. Öğrenciler oyun çağında okula başladıklarından ve dramayı da oyun gibi gördüklerinden dolayı drama etkinliklerine katılmaya istekli olacaklardır. San ve arkadaşlarına göre, ilköğretimin genel amaçları, özel hedefleri ve ilköğretim programında kazandırılmak istenen beceriler incelendiğinde; öğrencinin kişiliğinin geliştirilmesi ile ilgili öğeleri içeren, duyarlı, yaratıcı ve yeteneklerinin farkında olmasını sağlayan, bu yeteneklerini hayatına uygulamasını koşul olarak gören bir yapıda olduğu görülmektedir. Bu şekilde bir programın amaçlarına ulaşmasında, drama yararlı bir yöntem olarak görülebilir (Akt. Üstündağ, 2002: 255).

Öğretmen adayları ilköğretimde dramayı birçok derste kullanmak istemektedirler. Özellikle Hayat Bilgisi, Türkçe, Sosyal Bilgiler; daha sonra Fen ve Teknoloji, Matematik ve sözel derslerde kullanmayı istemektedirler. Bunun yanında örnekleme yer alan bazı öğretmen adayları da, ilköğretimde dramayı tüm derslerde kullanmayı istediklerini belirtmişlerdir. Çalışma grubunda yer alan öğretmen adaylarının yarısı dramayı Hayat Bilgisi dersinde kullanmayı düşündüğünü belirtmiştir. Öğretmen adaylarının dramayı Hayat Bilgisi dersinde kullanmayı düşünme sebepleri incelendiğinde; günlük yaşamla ilişkili ve dramaya uygun bir ders olması ön plana çıkmaktadır. Öğretmen adaylarının dramayı Türkçe dersinde, somutlaştırmayı sağladığından ve sıkıcılığı azalttığından dolayı kullanmak istedikleri anlaşılmaktadır. Bunun yanında dramayı tüm derslerde kullanmak isteyen öğretmen adayları, drama sayesinde sınıf ortamında hem öğrenme hem de eğlenme gerçekleşeceğine inanmaktadırlar. Ay (2005), Hayat Bilgisi dersinde; Debre (2008), Sosyal Bilgiler dersinde; Yalım (2003), Fen Bilgisi dersinde; Özsoy (2003), Matematik dersinde; Sarıçayır & Bayar (2008), Kimya dersinde; Önder (2007), Müzik dersinde drama yönteminin kullanılması ile ilgili araştırmalar yapmışlar ve olumlu sonuçlar elde etmişlerdir.

Öğretmen adayları, dramanın ilköğretimde uygulanması sonucunda öğrencilerde pek çok kazanımın gerçekleşeceğini düşünmektedirler. Drama sayesinde öğrencilerin empati kurma, yaratıcı ve eleştirel düşünme, sosyalleşme ve iletişim kurma becerilerinin gelişebileceği öngörülmektedir. Öğrenciler dramada, tüm süreç boyunca aktif olduğundan girişimcilik, kendini ifade edebilme ve özgüven duygusunda artma meydana geleceği belirtilmiştir. Ayrıca drama öğrenciler için yeni bir teknik ile karşılaşma

fırsatı sağlayacağından derse karşı ilgi ve tutumun da artacağı ifade edilmiştir. Drama ile yaparak yaşayarak öğrenme gerçekleştiğinden etkin ve kalıcı öğrenmeler oluşmakta ve buna bağlı olarak başarı da artmaktadır. Sağırılı ve Gürdal (2002a), Fen Bilgisi dersinde drama tekniğinin uygulandığı sınıftaki öğrencilerin, hatırlama düzeylerinde daha başarı oldukları sonucuna varmışlardır. Drama tekniğiyle eğitim gören öğrenciler, daha kalıcı ve anlayarak öğrenmişlerdir. Bu sonuca göre drama tekniği, öğrenmede başarıyı arttıran ve hatırlamayı kolaylaştıran yöntemlerden biri olarak kullanılabilir. Dramanın öğrencilerin kazanımları üzerindeki önemli katkılarından biri, onların yaratıcılık becerilerini geliştirmesidir. Hui ve Lau (2006) yaptıkları çalışmada, öğrencinin psikolojik gelişiminde drama yönteminin etkisini araştırmışlardır. Araştırmacıların ilköğretim 1. ve 4. sınıf öğrencileri ile ön test-son test kontrol gruplu olarak yaptıkları çalışmada, yaratıcılık ve hikaye okuma testi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, yaratıcılık testinde deney grubu lehine anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır. Bizim çalışmamızda öğretmen adaylarının drama yönteminin öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştireceği yönündeki görüşleri ile araştırmacıların ortaya koyduğu sonuçlar paraleldir ve drama çalışmaları ile öğrencilerin yaratıcılıkları gelişmektedir. Kara ve Çam (2007), yaptıkları çalışmada dramanın uygulandığı sınıftaki öğrencilerin sosyal becerilerinin daha fazla geliştiği ve Akoğuz (2002), yaratıcı dramanın iletişim becerilerini geliştirmede anlamlı bir farklılık ortaya koyduğu sonucuna varmışlardır. Yassa (1999) yaratıcı dramanın sosyal etkileşim üzerine etkisini incelediği çalışmasında alan yazındaki çalışmalara benzer şekilde yaratıcı drama aktivitelerinin sosyal etkileşimi ve kendine güveni geliştirdiği sonucuna varmıştır. Zayimoğlu (2006) ise çalışmasında, yaratıcı dramanın uygulandığı sınıflarda öğrencilerin bilişsel alanın bilgi düzeyine yönelik anlamlı bir farklılık bulunduğundan, yaratıcı drama ile öğretimin daha etkili olduğu sonucuna varmıştır. Yaratıcı drama yöntemi, öğrencinin derse olan ilgi ve motivasyonunu arttırmakta, bilgiyi yaşayarak öğrenme fırsatları sunarak, öğrenmenin daha zevkli hale gelmesini sağlamaktadır. Dramanın tutum üzerine etkisi ile ilgili de birçok araştırma yapılmıştır. Karadağ ve Çalışkan (2006); dramanın Hayat Bilgisi dersine yönelik tutumlara etkisi, Sağırılı ve Gürdal (2002b); dramanın Fen Bilgisine yönelik tutumlara etkisi üzerine araştırma yapmış ve her iki çalışmada da dramanın derse karşı tutumu arttırdığı sonucuna varılmıştır. Karapınarlı (2007) ve Soner (2005), ilköğretim Matematik; Yılmaz (2006) Fen Bilgisi derslerinde dramanın öğrenci başarısını ve tutumunu olumlu yönde etkilediğini ortaya koymuşlardır.

İlköğretim sınıf öğretmeni adaylarına göre dramanın tüm bu olumlu yanlarının yanında uygulandığı sınıflarda bazı sorunlar da ortaya

çıkabilmektedir. Çalışma grubunda yer alan öğretmen adaylarına göre bunlar; öğrencilerin veya öğretmenin dramayı bilmemesinden kaynaklanan isteksizlik veya çekingenlik, araç- gereç ve materyallerin yetersiz olması, disiplin ve sınıf yönetiminde problem yaşanması, sınıfın fiziksel ortamının uygun olmaması, grup oluşturma süreci ve rol paylaşımından doğacak sorunlar ile zaman kısıtlaması ve sınıf mevcutlarının kalabalık olması şeklinde sıralanmaktadır. Ancak öğretmen adayları tüm bu sorunların; öğretmenin deneyimi, maddi destek ve okul-aile işbirliği ile aşılabileceğini düşünmektedirler. Karadağ (2005), dramanın küçük gruplarda uygulanması gerektiğini, bazı öğrencilerin karakterleri ve olayları anlamakta güçlük çekebileceğini, öğrencilerin rolleri aşabileceğini ve sınıf atmosferinin bozulabileceğini, çekingen ve konuşma problemi olan öğrenciler için uygun bir yöntem olmayabileceğini belirtmektedir.

Öğretmen adaylarının birçoğu dramanın ilköğretimdeki uygulanabilirliğini arttırmak için; hizmet içi öğretmen ve hizmet öncesi öğretmen adaylarının drama konusunda eğitim almasını önermektedirler. Okvuran (2003) drama öğretmenin yeterlilikleri üzerine yaptığı çalışmada, drama liderinin birçok beceriye sahip olması gerektiğini ve bu becerilere sahip olmanın kolay olmadığını ifade etmektedir. Drama için gerekli yeterlilik/becerilerin kazanılabilmesi için de, drama bilinci ve bilgisinin gerekli olduğunu belirtmektedir. Bu bağlamda öğretmen adaylarının drama konusunda eğitimlerine daha fazla önem kazanmaktadır. Bunun yanında öğretmen adayları dramanın uygulanabilirliğini arttırmak için; özgür ve demokratik sınıf ortamlarının oluşturulması, araç- gereç yardımı ve maddi destek sağlanması, dramaya uygun plan yapılması ve öğrencilerin ilgi/isteklerine dikkat edilmesi gerektiğini belirtmektedirler. Can & Cantürk-Günhan (2009) yaratıcı drama etkinliklerine katılanların, grup içi çalışmaya hazır olmaları ve kendilerini rahat/güvenli duyumsamaları gerektiğini belirtmektedir. Bundan dolayı öğretmen adaylarının da belirttiği gibi, sınıf ortamlarının özgür ve demografik olması gerekmektedir.

Araştırmadan elde edilen bu sonuçlar doğrultusunda üniversitede drama derslerine daha fazla önem verilmesi, drama dersi olmayan öğretmenlik bölümlerine de bu dersin eklenmesi gerektiği önerilerinde bulunulabilir. Öğretmenlere drama ve uygulamaları hakkında hizmet içi eğitim kursları verilmelidir. Böylece öğretmenlerin drama konusundaki bilgi ve becerileri arttırılmalıdır. Uygulanabilirliğini arttırmak için dramanın nasıl uygulandığını gösteren ders etkinlikleri veya ders planları hazırlanmalıdır. Dramanın uygulanabilirliğini arttırmak için okulların fiziki ortamları daha iyi bir duruma getirilmeli ve drama derslerine uygun materyallerle desteklenmelidir. Bununla birlikte ilköğretim okullarında drama sınıfları

oluşturulabilir. Ayrıca velilere yönelik olarak dramayı tanıtıcı çalışmalar yapılabileceği ve okul-aile işbirliğinin artırılması gerektiği önerilerinde bulunulabilir.

KAYNAKLAR

- Adıgüzel, H. Ö. (1999). *Türkiye'de Yaratıcı Drama Öğretmeni Yetiştirme Sorunsalı*. VIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, Trabzon.
- Adıgüzel, H. Ö. (2000). Yaratıcı drama öğretmeni yetiştirmenin önemi ve gerekliliği. *Eğitim ve Yaşam Dergisi*, 5, 17–18, [Online]:<http://e-kutuphane.egitimsen.org.tr/pdf/297.pdf> adresinden 10.05.2009 tarihinde edinilmiştir.
- Akoğuz, M. (2002). “İletişim Becerilerinin Geliştirilmesinde Yaratıcı Dramanın Etkisi.” Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akyol, A. K. (2003). Drama ve dramanın önemi. *Gazi Üniversitesi Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(1), 179–192.
- Annarella, L.A. (1992). Creative drama in the classroom. (ERIC Document Reproduction Service No. ED 391 206).
- Ay, T. S. (2005). “İlköğretim Hayat Bilgisi Öğretiminde Yaratıcı Drama ve Geleneksel Öğretim Yöntemlerinin Öğrenci Başarısı ve Hatırda Tutma Düzeyi Üzerindeki Etkileri.” Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Balcı, A. (2007). *Sosyal Bilimlerde Araştırma: Yöntem, Teknik ve İlkeler*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Can, B. & Cantürk-Günhan, B. (2009). Yaratıcı drama yöntemini kullanmaya yönelik özyeterlik ölçeği. *e-Journal of New World Sciences Academy Education Sciences*, 4(1), 34–43.
- Çepni, S. (2007). *Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş*. Trabzon: Celepler Matbaacılık.
- Debre, İ. (2008). “İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Coğrafya Konularının Öğretiminde Ders Anlatım Stratejisi Olarak Dramatizasyonun Kullanılmasının Öğrenci Başarı Düzeyine Etkisi.” Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Duatepe, P.A. & Ubuz, B. (2009). Effects of drama-based geometry instruction on student achievement, attitudes, and thinking levels. *Journal of Education Research*, 102(4), 272–286.
- Freeman, G. D., Sullivan, K. & Fulton, C. R. (2003). Effects of creative drama on self-concept, social skills and problem behavior. *The Journal of Educational Research*, 96(3), 131–138.
- Furman, L. (2000). In support of drama in early childhood education, again. *Early Childhood Education Journal*, 27(3), 173–178.
- Gönen, M. & Dalkılıç, N. U. (1998). *Çocuk Eğitimde Drama*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Hui, A. & Lau, S. (2006). Drama education: A touch of the creative mind and communicative-expressive ability of elementary school children in Hong Kong. *Thinking Skills and Creativity*, 1, 34–40.
- Kara, Y & Çam, F. (2007). Yaratıcı drama yönteminin bazı sosyal becerilerin kazandırılmasına etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32, 145–155.
- Karadağ, E. (2005). “Eğitim Yönetimi ve Öğretim Yöntemleri İlişkisi Kapsamında Drama Yönteminin Değerlendirilmesi.” Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Karadağ, E. & Çalışkan, N: (2006). İlköğretim birinci kademesi öğrencilerinin drama yöntemine karşı tutumlarının değerlendirilmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19, 45–53. [Online]: <http://egitimdergi.pamukkale.edu.tr/> adresinden 15.04.2009 tarihinde indirilmiştir.
- Karadağ, E., Korkmaz, T., Çalışkan, N. & Yüksel, S. (2008). Drama lideri olarak öğretmen ve eğitimsel drama uygulama yeterliği ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik analizleri. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(2), 169–196.
- Karapınarlı, R. (2007). “İlköğretim 7. Sınıf Matematik Dersinde Yaratıcı Drama Yönteminin Öğrenci Başarısı ve Kalıcılık Düzeyine Etkisi.” Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- McNaughton, M. J. (2004). Educational drama in the teaching of education for sustainability. *Environmental Education Research*, 10(2), 139–155.
- Okvuran, A. (1995) Çağdaş insanı yaratmada yaratıcı drama eğitimin önemi ve empatik eğilim düzeylerine etkisi, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 27(1), 185–194.
- Okvuran, A. (2003). Drama öğretmenin yeterlilikleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 36(1–2), 81–87.

- Önder, S. (2007). “İlköğretim 5. Sınıf Müzik Dersinde Drama İle Birleştirilerek Uygulanması ve Öğrencilerin Üzerindeki Öğrenme Farklılıklarının Tespit Edilmesi.” Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Özdemir, P. & Üstündağ, T. (2007). Fen ve Teknoloji alanındaki ünlü bilim adamlarına ilişkin yaratıcı drama eğitim programı. *İlköğretim-online*, 6(2), 226–233.
- Özsoy, N. (2003). İlköğretim Matematik derslerinde yaratıcı drama yönteminin kullanılması. *BAÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 112–119.
- Pinciotti, P. (1993). Creative drama and young children: The dramatic learning connection. *Arts Education Policy Review*, 94(6), 24–28.
- Sağırılı, H. E. & Gürdal A. (2002a) Fen Bilgisinde drama tekniğinin öğrenci başarısına etkisi. *M. Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15, 213–224.
- Sağırılı, H. E. & Gürdal, A. (2002b). *Fen Bilgisi Dersinde Drama Tekniğinin Öğrenci Tutumuna Etkisi*. V. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi, Ankara. [Online]: <http://www.fedu.metu.edu.tr/ufbmek-5/ozetler/d086.pdf> adresinden 28.02.2009 tarihinde edinilmiştir.
- San, İ. (1990). Eğitimde yaratıcı drama. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 23(2), 573–582.
- San, İ. (1991). *Yaratıcı Drama: Eğitsel Boyutlar*. İzmir I. Eğitim Kongresi Bildirileri, İzmir.
- Sarıçayır, H. & Bayar, M. (2008). *Teaching Electrolysis of Water Through Drama*. XIII. IOSTE Sempozyumu, Kuşadası.
- Selimbocaoğlu, A. (2004). *Drama ve İlköğretimde Dramanın Önemi*. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, Malatya.
- Tekerek, N. (2007). Yaratıcı drama özgürlüğü, alışkanlıkların kalıpları ve bir uygulama örneği. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(1), 189–219. [Online]: <http://kutuphane.uludag.edu.tr/Univder/uufader.htm> adresinden 28.02.2009 tarihinde edinilmiştir.
- Üstündağ T. (2006). *Yaratıcı Drama Öğretmenimin Günlüğü*, Ankara: Pegema Yayıncılık.
- Üstündağ, T. (2002). *Yaratıcılığa Yolculuk*. Ankara: Pegema Yayıncılık.
- Yalım, N. (2003). “İlköğretim Dördüncü Sınıf Fen Bilgisi Dersinin Yaratıcı Drama Yöntemi İle Öğretiminin Öğrencilerin Akademik Başarılarına Etkisi.” Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Yassa, N. A. (1999). High school involvement in creative drama. *Research in Drama Education*, 4(1), 37–49.

- Yeşildere, S. & Türnüklü, E.B. (2007). Öğrencilerin matematiksel düşünme ve akıl yürütme süreçlerinin incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 40(1), 181–213.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerinde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (6. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, G. C. (2006). “Fen Bilgisi Öğretiminde Drama Yönteminin Kullanımı.” Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Zayımoğlu, F. (2006). “İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi “Coğrafya ve Dünyamız” Ünitesinde Yaratıcı Drama Yöntemi Kullanımının Öğrenci Başarıları ve Tutumlarına Etkisi.” Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

